

ВИКЛИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ МІСТА ТРУСКАВЦЯ: ЗАКИНУТІ КОМПЛЕКСИ І НЕДОБУДОВИ

Котик Л.

liubov.kotyk@lnu.edu.ua

Львівський національний університет імені Івана Франка

It is noted that the tourism and recreation sector plays an important role in the development of the Truskavets TG in general and the city of Truskavets in particular, and is a guarantee of its future functioning. The development of the sector in the period 2014-2025 is characterised, and the stages of formation of abandoned tourism, recreation, sanatorium and health complexes and unfinished buildings are identified. It is noted that the full-scale invasion played a decisive role in deepening the stagnation caused by the 'coronavirus cold' and suspending the processes of its constructive structural transformation and modernisation in the direction of the European development vector. Using the example of the north-western part of Truskavets, the challenges of the proximity of abandoned complexes and unfinished buildings to functioning tourist and recreational complexes are revealed, and ways of integrating them into the economic complex of the territorial hromada are proposed.

Key words: Truskavets TH, Truskavets, tourism and recreation sector, abandoned complexes, unfinished buildings.

Туристично-рекреаційна сфера є основою розвитку господарського комплексу м. Трускавця і Трускавецької територіальної громади (ТГ). Вона, за планом Стратегічного розвитку громади, визначається головною сферою бюджетонаповнення, формування загального і спеціального його фонду. Природно-ресурсний потенціал Трускавецької ТГ, а власне лікувальна вода «Нафтуса», сукупно з мальовничими довколишніми природними ландшафтами та історично-сформованою традицією надання лікувально-оздоровчих послуг і розвиненою, диверсифікованою мережею закладів санаторної і туристично-готельної сфери є вагомими факторами трансформації господарства поселення, з однієї сторони, та його стійкості в умовах невизначеності зовнішніх викликів, з іншої [1, 3, 5, 9].

На сьогодні Трускавецька ТГ забезпечує левову частку надходжень туристичного збору у Львівській області та Україні: 2024 р. обсяг надходжень громади склав 8,741 млн грн, а за вісім місяців 2025 р. показник досягнув позначки понад 6,0 млн грн, оскільки лише у серпні 2025 р. обсяг туристичного збору склав 1,2 млн грн [4].

У 2024 р. на Трускавецьку ТГ припало 18,5 % обсягу туристичного збору області, що в 2,4 рази більше від частки сусідньої Східницької ТГ (7,6 %, 3,6 млн грн), у вісім разів більше від показника карпатської Славської ТГ (2,3 %, 1,1 млн грн). Поступається громада за показником обсягів туристичного збору в області лише Львівській ТГ, де 2024 р. сплачено 26,2 млн грн туристичного збору, що складає 55,6 % обласного показника [4].

Інфраструктурною основою розвитку туристично-рекреаційної сфери Трускавецької ТГ є сформована мережа туристичних комплексів, санаторіїв, приватних віл, відпочинкових баз, готелів, пансіонатів. Їхня загальна кількість у м. Трускавці перевищує 50 одиниць, а обсяг потенційного надання послуг сягає понад 15 тис. ліжкомісць [13]. 45 % згаданих об'єктів типологізують як середні і великі за потенційною кількістю розміщення відпочиваючих, наявною інфраструктурою надання послуг та їхнім різновидом. Інформаційний сервіс Booking.com подає інформацію (вересень 2025 р.) про 156 об'єктів комплексного надання послуг з розміщення, лікування та відпочинку туристів, це без врахування об'єктів, що пропонують лише послуги з проживання туристів (садиби, приватні апартаменти, квартири тощо). Усі вони різняться за масштабом, спектром пропонованих послуг, локалізацією у просторі м. Трускавця.

Сучасними об'єктами-маркерами розвитку туристичної сфери м. Трускавця є новітні туристично-відпочинкові й санаторно-оздоровчі комплекси: «Rixos-Prykarpattyа», «Mirotel

Resort & Spa», «Royal Grand Hotel & Spa», «Шале Грааль», «Женева», «Карпати», «Лісова пісня» та ін.. Вони надають послуги з комплексного відпочинку та оздоровлення туристів, працюють у сегменті економіки вражень [7], пропонують широкий спектр SPA-послуг та послуг з діагностики і лікування; мають відкриті і криті басейни, модерно оформлену територію навколо комплексу; характеризуються вигідним доїздом до комплексу та географічно зручним, відокремленим розташуванням.

Водночас, у просторі м. Трускавця сумісно з діючими та активно проваджуваними господарську діяльність об'єктами туристично-рекреаційно-оздоровчої сфери межують закинуті та недобудовані туристично-рекреаційні комплекси різного масштабного рівня, стадії будівництва і діяльності, часу започаткування діяльності/будівництва. Нагромадження таких об'єктів розпочалося з 2014 р., коли господарський комплекс держави зазнав перших значних втрат через російську окупацію АР Крим та частини Донецької і Луганської областей. Це спричинило часткову економічну стагнацію, відтік іноземних та внутрішніх інвестицій, зменшило обсяг туристичного потоку в поселеннях сучасної Трускавецької ТГ [14], особливо рекреантів з держав Середньої Азії та росії, що з советського періоду традиційно відпочивали та отримували відпочинково-оздоровчі послуги бальнеологічного спрямування в регіоні. Останнє стало викликом для давніх санаторно-відпочинкових комплексів, які мали десятилітню напрацьовану систему профспількових рекреаційно-туристичних потоків і були інертними на динамічному ринку надання туристично-рекреаційно-оздоровчих послуг. Для нових туристично-відпочинкових комплексів це стало основою для остаточної переорієнтації діяльності з формування туристично-відпочинкових потоків з східного (постсоветського) вектора на внутрішній державний ринок та центрально-західноєвропейський і близькосхідний вектори: впровадження SPA-програм та оновлення спектру надання рекреаційно-оздоровчих послуг, послуг сімейного відпочинку відповідно до запитів рекреантів і туристів з країн Центральної Європи (Польща, Словаччина та ін.) та Близького Сходу (Саудівська Аравія, Туреччина та ін.); розширення спектру бальнеологічних послуг додатковими лікувально-оздоровчими та туристично-відпочинковими послугами для зацікавлення рекреантів і туристів з України; запровадження рекреаційно-оздоровчих та медичних програм з орієнтацією на рекреантів старшої вікової категорії з країн Центральної Європи тощо. Цю тенденцію змін перервала пандемія COVID-19 (2020-2021), яка спричинила критичний спад обсягів в'їзних та внутрішніх туристичних потоків [7], «заморожування» будівництва нових відпочинково-оздоровчих комплексів орієнтованих на рекреантів і туристів з європейського та близькосхідного регіону і внутрішніх рекреантів та туристів. Повномасштабне вторгнення (24.02.2022 р.) та початок великої, тривалої російсько-української війни стали критичними маркерами розвитку туристично-рекреаційної сфери Трускавецької ТГ, торкнулися як функціонуючих так і законсервованих об'єктів інфраструктури туристично-рекреаційної сфери.

Особливі контрасти спостерігаються у північно-західній частині м. Трускавця, де діючі туристично-відпочинкові й санаторно-оздоровчі комплекси («Роял Гранд Готель», «Санаторій Женева», «Реабілітаційний центр Планета Здоров'я» та ін.) межують у близькій пішохідній та візуальній доступності з закинутими об'єктами (санаторії: «Рубін», «Янтар»), недобудованими довгобудами різної стадії будівництва у межах вулиць Суховоля, Городище, Роксолани (рис. 1).

а) на передньому плані санаторій «Рубін», за ним – санаторій «Янтар», навпроти діючі «Артек Прикарпаття» і санаторій «Бджілка», за ними – недобудова

б) санаторій «Янтар»

в) недобудова і діючий санаторій «Алмаз»

Рис. 1. Загальна панорама вул. Суховоля, м. Трускавець: діючі і закинуті санаторно-оздоровчі комплекси і недобудови. Липень 2025 р., світлина Л. Котик

Санаторії «Рубін», «Янтар» були споруджені у 80-х роках ХХ ст. і розраховані на одночасне оздоровлення до 1000 відпочиваючих кожен. Це об'єкти 10-11 поверхової забудови «совєтського» типу з стандартним для такого типу санаторних комплексів переліком оздоровчих і бальнеологічних послуг в будівлі (медичний центр, медична

лабораторія), відсутністю внутрішнього бювету та орієнтацією на використання верхнього бювету мінеральних вод (№ 2) м. Трускавця (табл. 1).

Таблиця 1

Закинуті санаторно-оздоровчі комплекси північно-західної частини м. Трускавця

Назва	Рік відкриття	Кількість ліжок, од.	Рік і ціни на час останньої діяльності	Примітка
Санаторій «Рубін»	1984	880	2021 р. (855-2313 грн на 1 особу за 1 день перебування)	Дієтична лікарня на першому поверсі; 3-розове харчування; косметологічний і масажний кабінети; банкомати; бібліотека; медичний центр. Якість обслуговування за сервісом tat.ua: 5,4 з 10,0 – номери – 5,9, сервіс- 5,7, чистота – 6,1, харчування – 6,1, інфраструктура – 6,9. Часткове припинення функціонування з 2018/2019 рр, цілковите – з 2022 р.
Санаторій «Янтар»	1984	974 (475 одно та двомісні номери, 12 – двомісні номери покращеного типу)	2021 р. (855-2379 грн на 1 особу за 1 день перебування)	Дієтична лікарня на першому поверсі; 3-розове харчування; косметологічний і масажний кабінети; відділення «Матері і дитини» на 200 місць; тренажерний зал; банкомати; бібліотека; медичний центр. Спеціалізація: лікування хворих на цукровий діабет Якість обслуговування за сервісом tat.ua: 5,3 з 10,0. Часткове припинення функціонування з 2018/2019 рр, цілковите – з 2022 р.

На сьогодні, це закинуті санаторно-оздоровчі комплекси, інфраструктура яких деградована, а довколишня територія закинута і самовільно заростає деревами, різнотрав'ям (рис. 2, 3). Оскільки територія є на балансі оздоровчих комплексів, комунальні служби м. Трускавця її не прибирають, а здійснюють прибирання лише пішохідної частини і проїжджої автодороги навколо, що перетворює територію санаторних комплексів у зону стихійного побутового сміттєзвалища, екологічного лиха, прихистку та часопроведення для соціально ненадійних елементів і підлітків-екстремалів територіальної громади.

серпень 2023 р.

липень 2025 р.

Рис. 2. Санаторій «Рубін». Світлини Л. Котик

серпень 2023 р.

липень 2025 р.

Рис. 3. Санаторій «Янтар». Світлини Л. Котик

Аналогічна ситуація очікувала й два інші територіально сусідні, великі санаторно-оздоровчі комплекси «Алмаз» і «Кристал». Але вони об'єднали зусилля, увійшли в «Українську готельну групу» і зараз надають послуги відпочиваючим за профспілковими путівками-скеруваннями, рекламують і просувають послуги для внутрішніх туристів на відкритих інформаційних сервісах. Інфраструктурний потенціал комплексів використано для розміщення з 2022 р. вимушено переміщених осіб, які на території комплексів отримують як можливість проживання так і оздоровлення й реабілітації.

Водночас новим викликом для Трускавецької ТГ, загалом, і м. Трускавця, зокрема, є зосередження на території поселення комплексу недобудов, будівництво яких розпочалося до пандемії (2020 р.) й остаточно призупинилося після 2022 р. (рис. 4-6). Це комплекси різної стадії будівництва, функціонального призначення, поверховості, стадії збереження. Більшість з них зараз виставлено на продаж і шукають нових власників. Проте тенденція негативна, оголошення про продаж залишаються актуальними уже впродовж чотирьох років війни.

серпень 2023 р.

липень 2025 р.

Рис. 4. Недобудований комплекс, вул. Суховоля. Світлини Л. Котик

Рис. 5. Недобудований туристично-готельний комплекс «Карпатська столиця», вул. Тараса Сагайдачного. Світлина Л. Котик, серпень 2023 р.

Рис. 6. Недобудовані комплекси, вул. Роксолани, вул. Суховоля. Світлини Л. Котик, липень 2025 р.

Для Трускавецької ТГ і м. Трускавця таке нагромадження недіючих, закинутих і недобудованих туристично-оздоровчих комплексів є викликом ефективності майбутнього функціонування. Це зменшення дохідної частини бюджету через недоотримання коштів з туристичного збору, з земельного податку, з податку на акцизні товари та ін.; це формування локальних зон небезпеки, соціального й екологічного лиха, естетичного візуального дискомфорту; це падіння комерційної вартості сусідніх діючих об'єктів через межування із закинутими та ін.

Пошук нових власників та співпраця адміністрації територіальної громади з сучасними власниками у напрямку впровадження в діяльність, через залучення додаткових інвестицій, практично добудованих комплексів, пошук напрямків функціонального використання існуючих закинутих комплексів є основою розв'язання сформованої ситуації в туристично-рекреаційній сфері громади.

Підтримка держави у напрямку використання потенціалу закинутих санаторно-оздоровчих комплексів м. Трускавця для розміщення вимушено переміщених осіб, особливо соціально уразливих, маломобільних груп, які потребують спеціалізованого медичного догляду і підтримки, може стати запорукою їхньої функціональної реструктуризації - з санаторно-оздоровчих комплексів у житлово-оздоровчі.

Список використаних джерел:

1. Азовський Д. Туризм у режимі відновлення: як відпочинок українців рятує економіку країни. URL: <https://business.rayon.in.ua/topics/774368-turizm-u-rezhimi-vidnovlennya-yak-vidpochinok-ukraintsiv-ryatue-ekonomiku-kraini>
2. Білецький М., Котик Л. Територіальні відмінності розвитку екскурсійного туризму в Україні. Сучасні вектори розвитку туризму: тенденції та перспективи країн Європейського регіону: міжнародна монографія (колектив авторів за заг. ред. Л. Заставецької). Тернопіль: ТНПУ, 2020. С. 38-74.
3. Білецький М., Котик Л. Функціонування екскурсійного туризму в умовах війни (на прикладі Львівської області). Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. Матеріали XVI Міжнар. наук. конф. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. С. 36-41.
4. Бомко О. Львівська область займає друге місце за доходами від туризму в Україні – дослідження. URL: <https://dyvys.info/2024/10/23/lvivska-oblast-zajmae-druge-mistse-za-dohodamy-vid-turyzmu-v-ukrayini-doslidzhennya/>
5. Васильців Т., Микитин О. Проблеми та пріоритети розвитку туристичного комплексу України. *Development Service Industry Management*, (1), 289-293. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5\(42\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(42))
6. Дашборд «Бюджети територіальних громад України». URL: <https://decentralization.ua/finance/dashboard>.
7. Котик Л. Виклики туризму Львівської області в умовах «коронавірусного холоду». *Соціально-гуманітарний вісник: збірник наук. праць*. 2020. Вип. 35. С. 141-142.
8. Котик Л. Економіка вражень: становлення у територіальних громадах Львівської області через призму туризму. Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матер. XVIII Міжнар. наук. конф. Львів, 2024. С. 316-322.
9. Котик Л. Роль туризму в розвитку територіальних громад Львівської області. Альтернативний туризм: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару. Львів: ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2023. С. 183-186.
10. Biletskyi M., Ivakh Ya., Kotyk L. Lviv oblast: urgent socio-economic problems in the context of European integration. *Journal of Geography, Politics and Society*. 2017. Vol. 7(2). P. 32-42.